

Cztery pory roku Antonio Vivaldiego

- [Cztery pory roku Antonio Vivaldiego](#)

Źródło: fotolia, cc0.

Ważne daty

1600-1750 – umowne daty graniczne epoki baroku

1678-1741 – lata życia Antonio Vivaldiego

1703 – przyjęcie święceń kapłańskich

1703 – podjęcie pracy w Ospedale della Pietà w Wenecji

1720 – rok powstania koncertów *Cztery pory roku*

1727 – rok opublikowania zbioru koncertów skrzypcowych *Spór między harmonią a wyobraźnią* (w ich skład wchodził cykl *Cztery pory roku*)

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.

5. Barok. Uczeń:

1) charakteryzuje muzykę barokową w kontekście estetyki epoki, uwzględniając:

e) concerto – powszechne muzykowanie i związane z nim formy (concerto grosso, muzyka plenerowa);

2) omawia cechy wybranych form muzycznych (fuga, preludium, toccata, suita i partita, tańce: menuet, gawot; koncert, concerto grosso, sonata barokowa, uwertura, opera, oratorium, pasja, kantata);

4) wymienia i charakteryzuje twórczość kompozytorów (Claudio Monteverdi, Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Haendel, Antonio Vivaldi, Arcangelo Corelli, klawesyniści francuscy: Jean Philippe Rameau, François Couperin).

Nauczysz się

charakteryzować sylwetkę Vivaldiego;

wykazywać rolę Vivaldiego w kształtowaniu późnobarokowych konwencji gatunkowych i stylistycznych;

przedstawiać kulturotwórczą rolę środowiska weneckiego;

charakteryzować najpopularniejsze cykle koncertów skrzypcowych jako muzyki inspirowanej literaturą.

Animacja pt. *Wenecja Vivaldiego*

Cztery pory roku

Kiedy wymienia się nazwisko Antonio Vivaldiego każdy natychmiast przywołuje tytuł *Cztery pory roku* ... i najczęściej, na wywołaniu jednego tytułu kończy się zasób informacji dotyczących działalności tego twórcy. Poza przypomnieniem sobie łatwo wpadających w pamięć melodii, trudno przywołać jakiekolwiek dane o utworze czy choć kilka faktów z życia kompozytora.

Antonio Vivaldi (1678-1741) nie zajmował się wyłącznie kompozycją, był także znakomitym skrzypkiem, choć z woli ojca trudno było mu poświęcić się muzycznej pasji – w roku 1693 otrzymał niższe święcenia, a 10 lat później został księdzem (z racji koloru włosów nazywany był *Il Prete Rosso* – „rudy ksiądz”). Jak podają źródła: [...] *nieustannie wysłuchiwał napomnień [...] zwierzchników, zarzucających mu nazbyt swobodny styl życia i niedostatek pobożności*. Podobno od 1705 roku zwolniony został z codziennego obowiązku odprawiania mszy, a liczne anegdoty wskazują rozmaite powody podjęcia tej decyzji, np. przerywanie nabożeństw w związku z dolegliwościami płucnymi ale też... koniecznością zapisania pomysłów muzycznych, jakie właśnie wpadły mu do głowy.

W roku 1703, poza przyjęciem święceń kapłańskich, został także nauczycielem skrzypiec w weneckim sierocińcu dla dziewcząt Ospedale della Pietà, z którym związał się do końca życia. Orkiestra tego ośrodka organizowała cotygodniowe [koncerty](#) zbierając fundusze na utrzymanie sierocińca.

W pierwszych dekadach XVIII wieku kolejne publikacje (*Suonate de camera*, *L'Estro Armonico*) przyniosły mu wielką sławę, także we Francji i Austrii. Dla znamienitych rodów włoskich oraz na zamówienia zagraniczne (dyrygował wykonaniami swoich utworów w wielu krajach europejskich) tworzył wszystkie znane w baroku gatunki muzyczne, w szczególności koncerty i opery. U schyłku życia wyjechał do Wiednia, gdzie po miesiącu zmarł w skrajnej nędzy.

Przywołany powyżej tytuł, *Cztery pory roku*, to skomponowany w 1720 roku cykl czterech koncertów Antonio Vivaldiego, przeznaczonych na skrzypce solo z towarzyszeniem orkiestry smyczkowej, zatytułowanych kolejno: *Wiosna* (Koncert nr 1), *Lato* (Koncert nr 2), *Jesień* (Koncert nr 3), *Zima* (Koncert nr 4). Podstawą do

stworzenia tych utworów były 4 anonimowe sonety o tych samych tytułach, których fragmenty wpisał kompozytor w odpowiednie miejsca [partytury](#).

Wiosna

*Wiosna już nadeszła i ptaki wesoło
Radosną swą pieśnią wieszczą jej przybycie;
Zefir łagodnym tchnieniem fale toczy wkoło
Potoków, co rwą bystro, skąpane w błękanie.
Błyskawice i grzmoty, które w krąg słyszycie,
Wysłano, by ogłosić nowej wiosny tchnienie;
Ptaszęta przerywają zimowe milczenie,
Znowu śpiewem swym dzwoniąc na podniebnym szczycie.
I wnet się rozchodzi nad pola i drzewa
Szmer kwiatów, traw i liści w noworodnej pysze,
Kózka drzemiąc na słońcu gnuśnie się wygrzewa;
Wiejska kobza ją do snu łagodnie kołysze.
Pasterz nimfę porywa, a w tańcu im śpiewa
Wiosna, zaglądając w lśniących oczu ciszę.*

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1BWE83II>

Antonio Vivaldi, „Cztery Pory Roku”, „Wiosna”, cz. I Allegro, Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy (AMFN), CC BY 3.0

Utwór: Antonio Vivaldi, Cztery pory roku Wiosna Wiosna jest jednym z czterech koncertów skrzypcowych odnoszących się do pór roku. Składa się z trzech części napisanych w tonacji E-dur: Allegro, Largo, Allegro. Posiada instrumentalną fakturę homofoniczną. Cechuje się wesołym, żwawym charakterem.

Lato

*W pełni lata, gdy słońce wysoko w zenicie
Ludzie i stada więdną od spiekoty.
Kukułka zakuka i ptasie zaloty
Turkawek i szczygłów budzą leśne życie.*

*Zefirek powiewa, lecz wnet go wypiera
Boreasz swarliwy i rusza swą drogą.
Na łące pasterz nagle zdjęty trwogą
Przeczuwa wicher i w niebo spoziera.*

*Porzuca odpoczynek, zrywa się po chwili,
Z niepokojem czeka błyskawic i grzmotów.
A muchy tną natrętnie i wirują rojem.*

*Tak, pasterz zna przyrodę, instynkt go nie myli:
Już niebo błyska, piorun walić gotów
I grad łamie zboże, co na polu stoi.*

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1BWE83II>

Antonio Vivaldi - „Cztery Pory Roku”, „Lato”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: Antonio Vivaldi, Cztery Pory roku Lato Lato jest jednym z czterech koncertów skrzypcowych odnoszących się do pór roku. Składa się z trzech części napisanych w tonacji G-dur: Allegro non molto, Adagio, Presto. Posiada instrumentalną fakturę homofoniczną. Cechuje się smutnym, spokojnym charakterem.

Jesień

*Tańcami i śpiewem świętują wieśniacy
Radość z pomyślnego na swych łąkach zbioru.
Wielu z nich się z Bachusem zadawszy po pracy,
W sen zapada, nie bacząc na rozmach wieczoru.*

*Porzucają zajęcia, tańczą i śpiewają,
Na co rześkie powietrze skutecznie nakłania,
Zaproszenia jesieni skwapliwie słuchają,
Ciągnąc huczne zabawy choćby do zarania.*

*Myśliwy, dzierżąc strzelby, wyrusza świtanem,
Trop w trop dąży, nie dając wymknąć się zwierzynie,
Co umyka zaszczuta psów i rogów graniem.*

*Nim nagonka wyruszy, zwierzyna łan minie,
I choć łowczy się czasem błażni pudłowaniem,
To zmęczona ucieczką, osaczona – ginie.*

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1BWE83II>

Antonio Vivaldi - „Cztery Pory Roku”, „Jesień”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: Antonio Vivaldi, Cztery pory roku Jesień Jesień jest jednym z czterech koncertów skrzypcowych odnoszących się do pór roku. Składa się z trzech części napisanych w tonacji F-dur: Allegro, Adagio molto, Allegro. Posiada instrumentalną fakturę homofoniczną. Cechuje się majestatycznym, wesołym charakterem.

Zima

*Przemarzłym mną miotają przenikliwe chłody,
Wiatr pędzi tumany, zrywa nawałnice,
Przytupując szybko przebiegam ulice
Zaciskam zęby, zgrzytam, tęsknię do zagrody.*

*Gdziem przy łagodnym ogniu pędził błogie chwile,
Gdy na zewnątrz ziąb trzymał, deszcz zacięty padał.
Drobne kroki na lodzie kruchym lekko stawiam,
Boję się ślizgawicy, nie upaść się siłę.*

*Wszystko na nic, padamy, młody czy też stary
Zaraz zrywa się, biegnie gnany wichrów zgrają;
Wokół zdradliwe trzaski lodu wciąż słyszymy.*

*Byle prędej do domu. Lecz i tu przez szpary
Sirocco i Boreasz w walce docierają,*

Byśmy nie zapomnieli o potędze zimy.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1BWE83II>

Antonio Vivaldi - „Cztery Pory Roku”, „Zima”, cz. I Allegro non molto, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: Antonio Vivaldi, Cztery pory roku Zima Zima jest jednym z czterech koncertów skrzypcowych odnoszących się do pór roku. Składa się z trzech części napisanych w tonacji f-moll: Allegro non molto, Largo, Allegro. Posiada instrumentalną fakturę homofoniczną. Cechuje się wirtuozerskim, smutnym charakterem.

Koncert

Koncert, jako gatunek muzyczny, to utwór wykonywany przez solistę (lub solistów) i orkiestrę, którego istota sprowadza się do współgrania i współzawodniczenia tych dwu mediów wykonawczych. W dojrzałym baroku przyjął budowę trzyczęściową:

- Cz. I – szybka
- Cz. II – wolna
- Cz. III – szybka.

Tworząc *Cztery pory roku* Antonio Vivaldi wpisał się w barokowy nurt malarstwa dźwiękowego (*imitazione della natura*) – kolejne fragmenty utworu ilustrują treść wynotowanych w odpowiednich miejscach partytury sonetów.

Posłuchajmy kolejnych segmentów pierwszej części koncertu zatytułowanego *Wiosna* śledząc tekst pierwszego sonetu:

Wiosna już nadeszła...

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1BWE83II>

Antonio Vivaldi, „Cztery pory roku”, „Wiosna” cz. I, t. 1-13, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: Antonio Vivaldi, Wiosna cz. I t. 1-13 Nagranie przedstawia fragment Wiosny cz. I. Utwór napisany jest w szybkim tempie (Allegro) i instrumentalnej fakturze

homofonicznej. Cechuje się wesołym, żwawym charakterem przypominającym wiosnę.

...i ptaki wesoło Radosną swą pieśnią wieszczą jej przybycie

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1BWE83II>

Antonio Vivaldi, „Cztery pory roku”, „Wiosna” cz. I, t. 13-27, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: Antonio Vivaldi, Wiosna cz. I t. 13-27 Nagranie przedstawia fragment Wiosny cz. I. Utwór napisany jest w szybkim tempie (Allegro) i instrumentalnej fakturze homofonicznej. Cechuje się wesołym, żwawym charakterem przypominającym wiosnę.

.. Zefir łagodnym tchnieniem fale toczy wkoło Potoków, co rwą bystro, skąpane w błękicie

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1BWE83II>

Antonio Vivaldi, „Cztery pory roku”, „Wiosna” cz. I, t. 31-44, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: Antonio Vivaldi, Wiosna cz. I t. 31-44 Nagranie przedstawia fragment Wiosny cz. I. Utwór napisany jest w szybkim tempie (Allegro) i instrumentalnej fakturze homofonicznej. Cechuje się wesołym, żwawym charakterem przypominającym wiosnę.

Błyskawice i grzmoty, które w krąg słyszycie, Wysłano, by ogłosić nowej wiosny tchnienie...

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1BWE83II>

Antonio Vivaldi, „Cztery pory roku”, „Wiosna” cz. I, t. 44-55, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: Antonio Vivaldi, Wiosna cz. I t. 44-55 Nagranie przedstawia fragment Wiosny cz. I. Utwór napisany jest w szybkim tempie (Allegro) i instrumentalnej fakturze homofonicznej. Cechuje się wesołym, żwawym charakterem przypominającym wiosnę.

Niezwykłe przekonujący obraz burzy wykreował Vivaldi także w finałowej części Lata (drugiego koncertu):

...Już niebo błyska, piorun walić gotów I grad łamie zboże, co na polu stoi

Po śmierci Vivaldiego jego twórczość została całkowicie zapomniana. Jej renesans rozpoczął się dopiero w XX wieku, po odnalezieniu tzw. rękopisów turyńskich – utworów instrumentalnych, [kantat](#), [oper](#), dramatów, [oratorium](#) oraz licznych szkiców. Niezwykła inwencja twórcza (podobno stworzył ponad 500 koncertów) i zmysł melodyczny przyczyniły się do pojawiania się złośliwych komentarzy, iż Vivaldi skomponował czterysta razy jeden koncert (słowa przypisywane Igorowi Strawińskiemu).

Zadania

Ćwiczenie 1

Wskaż nazwisko kompozytora, któremu przypisywane są następujące słowa: „*Vivaldi skomponował czterysta razy jeden koncert*”.

☐

Alban Berg

☐

Bela Bartók

☐

Karol Szymanowski

☐

Claude Debussy

☐

Igor Strawiński

Ćwiczenie 2

Zaznacz gatunki muzyczne, jakie znalazły się w odnalezionym w XX wieku zbiorze zwanym rękopisem turyńskim.

☐

oratorium

☐

chorały gregoriańskie

☐

kantaty

☐

madrygały

☐

pieśni bez słów

☐

operetki

☐

koncerty

Ćwiczenie 3

Zaznacz określenia charakteryzujące gatunek koncertu.

☐

budowa trzyczęściowa: szybka – wolna - szybka

☐

zasada współdziałania wykonawców

☐

zasada współdziałania i współzawodniczenia wykonawców

☐

budowa czteroczęściowa: allegro – andante – menuet - finał

☐

obsada wykonawcza: solista lub soliści i orkiestra

☐

obsada wykonawcza – wielka orkiestra symfoniczna

Ćwiczenie 4

Dopasuj do każdego z koncertów wchodzących w skład *Czterech pór roku* zjawiska opisane w sonetach:

Wiosna:

burza

drżenie z zimna

odpoczynek przy kominku

sjesta

burza

polowanie

szmer potoku

świętowanie zbiorów

Lato:

Jesień:

Zima:

Ćwiczenie 5

Zaznacz zdania prawdziwe.

☐

Orkiestra dziewcząt z sierocińca Ospedale Della Pietà znana była z doskonałych interpretacji.

☐

Antonio Vivaldi nazywany był „rudym księdzem”.

☐

Cztery pory roku to jeden z najmniej znanych utworów Antonio Vivaldiego.

☐

W epoce baroku, z Wenecją związali się m.in. Benedetto Marcello i Baldasare Galuppi.

☐

Cztery pory roku to czteroczęściowy koncert na skrzypce i orkiestrę.

☐

Vivaldi, jako najstarszy syn, wolą ojca przeznaczony został do stanu kapłańskiego.

Ćwiczenie 6

Cztery pory roku to pierwsze cztery koncerty opublikowane w zbiorze:

☐

Spór między harmonią a wyobraźnią

☐

Die Kunst der Fuge

☐

L'Estro Armonico

Ćwiczenie 7

Zaznacz, które z recenzji powstały po wysłuchaniu koncertów w wykonaniu orkiestry Ospedale Della Pietà, którą prowadził Antonio Vivaldi.

☐

Nigdy przedtem nawet sobie nie wyobrażałem istnienia podobnych głosów

☐

Oddają całą paletę emocji wyśpiewując liryczne, szerokie kantyleny, wzruszające lamentsy i dramatyczną rozpacz

☐

Mieszkanki grają na organach i innych instrumentach, a także śpiewają, i to tak pięknie, że nigdzie na świecie nie znajdzie się muzyki równie słodkiej i harmonijnej

Słownik pojęć

Commedia dell'arte

improwizowane przedstawienie, w którym aktorzy (w oparciu o szkicowy scenariusz) sami kreowali postaci o określonym wyglądzie, zachowaniu i charakterze.

Imitazione della natura

imitowanie natury, nurt malarstwa dźwiękowego, w którym poza naśladowaniem odgłosów natury próbowano oddać także znaczenia bądź brzmienia poszczególnych słów.

Kantata

wieloodcinkowy, estradowy wokально-instrumentalny gatunek muzyczny (z wł. *cantare* – przeznaczony do śpiewania).

Koncert

Występ muzyka lub muzyków na żywo przed publicznością.

Koncert (utwór)

gatunek muzyczny, którego istota zasadza się na współgraniu i współzawodniczeniu solisty (grupy solistów) i orkiestry; w dojrzałym baroku przyjął postać trzyczęściową o układzie temp: szybka-wolna-szybka.

Opera

sceniczne dzieło wokally-instrumentalne, w którym muzyka współgra z librettem.

Oratorium

estradowe dzieło wokally-instrumentalne, w którym muzyka współgra z librettem o charakterze religijnym.

Partytura

zapis nutowy wszystkich mediów wykonawczych danego utworu (instrumentów i głosów).

Weduta

pejzaż miejski, dzieło plastyczne przedstawiające widok miasta.

Źródło:

sjp.pwn.pl

Biblioteka muzyczna

[Antonio Vivaldi, „Cztery pory roku”, „Wiosna” cz. I, t. 1-13, AMFN, CC BY 3.0](#)

2 [Antonio Vivaldi, „Cztery pory roku”, „Wiosna” cz. I, t. 13-27, AMFN, CC BY 3.0](#)

3	Antonio Vivaldi, „Cztery pory roku”, „Wiosna” cz. I, t. 31-44, AMFN, CC BY 3.0
4	Antonio Vivaldi, „Cztery pory roku”, „Wiosna” cz. I, t. 44-55, AMFN, CC BY 3.0
5	Antonio Viavaldi, „Cztery Pory Roku”, „Wiosna”, cz. I Allegro, Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy (AMFN), CC BY 3.0
6	Antonio Viavaldi - „Cztery Pory Roku”, „Lato”, online-skills, CC BY 3.0
7	Antonio Viavaldi - „Cztery Pory Roku”, „Jesień”, online-skills, CC BY 3.0
8	Antonio Viavaldi - „Cztery Pory Roku ”, „Zima”, cz. I Allegro non molto, online-skills, CC BY 3.0